

Dr. LENDL ADOLF

közreműködésével szerkeszti RAITSITS EMIL.

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE.

Előfizetési ára egy évre 12 K, felévre 6 K. ••••• MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN

A házidisznó az ókorban.

Irta: Raitsits Emil.

Amikor minden család nélküli mindazokat a háztartási kellékeket, amelyek az élet fenntartásához okvetlenül szükségesek, nem egyszer jut eszünkbe az a boldog idő, amikor a disznótör nem tartozott a ritkaságok közé és minden alkalommal bizonyos ünnepélyességekkel zajlott le. A disznótör napok elmúltak, most a zsírhiányos sivár bizonytalan jövő elé tekintő jelenben tengődünk s ilyenkor a hosszú téli estéken szívesen gondolunk a boldogabb múlt napjaira. A közelmúltból képzeletünk szárnya igen könnyen elragadhat bennünket oly időkre, amelyet az évszázadok sűrű ködfátyla borítja s csak a későbbi tudományos vizsgálatok, kutatások és egykori írók feljegyzései alapján tekinthet a késői utód az ókori ember életébe és a környezetében élő hasznos háziállatok történetére.

Vonuljon álomkép szemünk elé és lapozgassunk az ősi lét és az ókor misztikus feljegyzéseit.

A disznó, mint Keller Ottó: „Die Antike Tierwelt“ érdekesítő munkájában olvashatjuk, a legrégebb és a legfontosabb háziállatja az emberiségnek. A házidisznónak legrégebb csontmaradványait a svájci cölöpépítmények helyén fedezte fel az utókor kutató elméje. A cölöpépítmények korában élő házidisznó, a tőzegdisznó a tudományos vizsgálatok alapján a *Sus indicus* típusát hordja magán ép úgy, mint a Ninive romjai között talált disznó-csontvázak. Az indiai disznó képét vázlatosan megtalálta a régiség kutató, amely Egyiptomból a legrégebb dinasztia

korából származik. A vázlatos kép egy felálló fülű, hízott disznót ábrázol.

A cölöpépítményeknek legrégebb lakói még nem ismerték, a későbbi kőkorszakban azonban a disznó már határozottan háziállat volt. A zoológusok a tőzegdisznóról azt tartják, hogy bevándorolt állat. Ez az ázsiai disznó homloki tája magas, ormánya rövid és fülei felálló. Kinában már évezredek óta tenyésztették ezt a fajt. A tulajdonképeni házidisznó, mely Európában közismert, a vaddisznótól (*Sus scrofa*) származik. A vaddisznó hazája Európa, Észak-Afrika, Nyugat-Ázsia. A természetkedvelők között közismert, hogy a vaddisznó malacai sávoltak, de sávolt malacokat vet elvéve a házikoca is. Ez a körülmény is bizonyítja, hogy a mi közkedveltségnek örvendő házidisznónk a vaddisznótól származik.

A mai korban még igen sok néptörzs él, ahol a vallási meggyőződés tiltja a disznóhús fogyasztást. Ezek a néptörzsek az ókorban is tisztátalan állatnak tartották a disznót. Az egyiptomiaktól és a zsidóktól eltekintve Ázsia többi lakói is undorodtak a disznótól. Indiában a disznót táplálékul nem használták és áldozatul se mutatták be a magas isteneknek. A Nilus termékeny partjainak lakói a disznó képmását igen különböző anyagokon megörökítették Isis istenasszony tiszteletére. A termékenység jelképét alkotta. Általános ságban a disznót az egyiptomiak utálták. Vallásuk tanítása és a hagyományok szerint az elkárhoztak lelkei haláluk után a disznóba vándoroltak. Egy egyiptomi falképen visszamaradt az utókorra, amint két pávián egy elvetemült lelket disznóképében visszahajtanak a földre.

A disznó egyszerű érintése, ha akaratlanul tör-

tént is, tisztátlanná tette az egyiptomit, amelyet csak a folyóvíz moshatott le. A disznópásztorok kasztja a legmegvetettebb volt. A disznópásztor nem léphette át a templom küszöbét.

Az ókori egyiptomiak és más népek a disznótól már azért is tartózkodtak, mert tapasztalták, hogy a déli meleg vidéken a zsíros disznóhús bőrbetegségeket okoz és bizonyos körülmények között az eltított hús élvezete bélpoklosságra vezet. Ezt a nézetet egyöntetűen az arabok, aethiopiaiak, a libyaiak, a phoeniciaiak, az egyiptomiak és a zsidók vallották. A régi zsidó írások szerint a hithű judeabeli inkább a halálok halálát választotta, minthogy sertéshúst egyék. Hadrian a város egyik kapuja fölött egy sertésszobrot állított fel, hogy a várostól a judeabelieket távoltartsa. A krétaiak sem fogyasztottak sertéshúst, mert Zeust anyakoca nevelte fel és a csecsemő sírását a koca rőfögése túlhangzolta, miért is Kronos nem találhatta meg fiát.

Míg az említett népek még a sertés gondolatától is irtóztak, addig Európában a görögök, a rómaiak, a germánok és a kelták szelvében tenyésztették a házidisznót. Homéroszi időszak is virágzó sertés-tenyésztésről regél. Homeros leírja részletesen az isteni sertéspásztorok, Eumaios gazdaságát, ahonnan a kondás négy bátor kutyával hajtotta ki a falkát. Ebből is láthatjuk, hogy az ókori állattenyésztő sohasem nélkülözhetette az emberiség legönzettebb segítőitársát, a kutyát.

Az ókori Görögország területén a vegetáció oly előnyös volt, hogy minden időben megtalálhatta a sertés az életfenntartás legfőbb kellékeit. A tölgyesekben dús vidék bőségesen látta el a sertéskondákat hízlalomakkal, ha ez kifogyott, ott volt a bükk, tamariszkusz, mogyoró, cseregalagonya (fehér tövis, Krisztustövis, szaragógya) stb. Az ókori sertés-tenyésztés részére a legkedvezőbb volt az a talaj, ahol alma-, körte-, mogyoró-, füge- és gesztenyefák

virágoztak. A lehullott terméseken kívül a sertésfalka táplálékát gyökerek, egerek, kígyók és férgek képezték.

A vetésekre sertésfalkát bocsájtottak, hogy a mezei egereket kipusztítsák. Aristoteles írásai szerint ez az eljárás nem használt, éppen úgy mint a szántóföldek füstölése, amelyet a parasztok ismételtlen kipróbáltak.

Igen érdekesnek tartom a régieknek azt az intézkedését, helyesebben jogszokását, amely szerint, ha valamelyik sertés idegen területre lépett, akkor a károsodó birtoktulajdonos jogosult volt a kárban-talált sertésnek fogazatát kiütni.

Az ókoriak a tenyésztésre a legtökéletesebb és legszebb sertéseket választották. A tenyészkanok nagy értéket képviseltek. Így Pergamon királya Eumenes négyezer drahmát adott egy tenyészkanért. A kanokat egyéves koruk betöltése után három, négy évig használták tenyésztésre. A koca testénél megkívánták, hogy jó hosszú legyen. Lehetőleg sok csecsbimbó sorakozzék egymásmellett a hasfalon, hogy így a koca sok malacot felnevelhessen. Az anyakoca alatt 6, legfeljebb 8 malacot hagytak meg. A malacok két hónapig szopták anyjukat.

A hizlalás végett babot, kölest, más magvas takarmányt, továbbá szárított fűgét, tököt, szentjánoskenyeret és makkot gyűjtöttek össze. A hizlalás elősegítése miatt a kandisznókat ivartalanították. A műtétet a legszívesebben holdfogyatkozáskor tavasszal vagy ősszel hajtották végre. Az ilyen ivartalanított sertést *maialisnak* nevezték. A rómaiak a hizékonyság fokozására a kocákat is ivartalanították.

A hizlalás ideje 60 napig tartott. A hizlalás kezdetét háromnapos koplaltatás előzte meg. A hízonak az ólban nyugodtan kellett feküdni s rendszerint egy cölöphöz kötötték. Az ókori feljegyzések alapján kitűnik, hogy elődeink hízóit annyira meghíztak, hogy lábukon nem tudtak járni. Ezeket rendszerint kocsikon szállították a rendelkezés helyére.

Dal a verébről.

Az éneked kopott, fakó
S bizony szépnek nem mondható
És szürkék a te tollaid,
Ragyogásuk el nem vakít.

S az én szívem mégis szeret,
Mert itt küzdöd át a telet
S nem szálsz el, mint sok más madár,
Ha a vidék üres, kopár.

Azok csak hívnak tégedet:
Jer oda, hol kék ég nevet,
Hol nap süt és gyümölcs akad.
Ne maradj itt árván, magad!

De nem csábít el Délvidék,
Ha zord is itt a téli lég,
Itt gyász van most s nem lelsz magot,
De magyar hazád nem hagyod.

Lelkünk borús, a föld halott
És vígan szól csip-csip dalod.
Akármilyen kopott, fakó,
Bús téli nap hallgatni jó.

Most, hogy éhség, gond áll lesen,
Te még kedvesebb vagy nekem,
Mert biztatón hirdeted:
És mégis lesz majd kikelet!

FELEKI SÁNDOR.

A természet barátja.

Írta: Zöldi Márton.

Sokszor hallani, hogy valakit így aposztrofálnak: nagy természetbarát. Rendesen olyan emberekről van szó, kik szeretnek a szabadban tartózkodni, vagy egy közkeletű frázis szerint, a természet ölen. Kétségtelen, hogy az erdő, a liget, a berek, a hegycsúcs, a völgy mélye közelebb esik az őstermészethez, mint egy padlásszoba, iroda vagy gyári műhely. De azért az utóbbiakban is épp oly rajongóan imádhathatjuk a természetet, mint a buja tenyészetű vadonban.

De azért nem szabad hinnünk, hogy a vadász, halász, madarász vagy akár az agarász őszintébben lelkesedik a természet örök szépségeiért, mint az a tudós, ki szobájában ülve szeretettel foglalkozik a faunával és a flórával, megismerésüknek szentelve egész életét. A természet ihlett lelkű barátjának kell tekintenünk a költőt, kit a természet elbűvölő jelenségei dalra lelkesítenek, a festőt, ki ecsetével vászonra viszi az erdők méla csöndjét, a virágdiszes rétet, a hajnal és az est biborát stb.

És éppúgy barátja a természetnek a nyaraló, ki a kőfalak közül a szabad ég alá menekül; a kiránduló, ki a meredek hegyeket mássza; az utazó, ki nem nyugszik, míg a niagarai zuhatagot (vagy hozzá hasonló nagy természeti jelenséget) a saját szemével nem látta.

És végső elemzésben minden egészséges lelkű ember természetbarát. Mert lehet valaki többé vagy kevésbé fogékony a természet örök szépségei iránt, de azok sohasem lehetnek közömbösek reá nézve.

Seneca egy ezer font súlyú hizóról tesz említést. Arkadiában egy élő hízó vastagháti szalonnájába, a bőr átrágása után, egy pocakos egér fészkelte be magát és ugyanott utódokat szült.

A már kész kihízott disznó torát az ókori épp oly ünnepélyességgel ülte meg, mint a mai kor gondos előrelátó gazdája. Cato mondja, hogy a gazda életrevalóságát és a gazdaság példás vezetését az elraktározott szalonna mennyisége határozza meg. A sertéseket rendszerint télen, főleg január havában vágják le, igen gyakran tüzes nyárssal szúrták le a hízót, állítólag az ily módon szúrt sertés húsa izletesebb volt.

Már Homeros kimondta, hogy a serteshús a legjobb falat. Plinius szerint a disznóhúsból ötvenféle inyenc étel készíthető. A malacpecsenyét kevésbé kedvelték. A spártaiak fekete levesét úgy készítették, hogy a húst vérben főzték, amelyhez csupán ecetet és sót kevertek.

A régiek a sertésnek minden részét feldolgozták és különösen kedvelték a sonkákat, amelyek révén egyes vidékek híresek voltak.

A serteshúst éppenúgy besózták, mint mai nap és fahordókba vagy agyagkorsókba helyezték el. Tizenkét napi állás után a sózott serteshúsról a sót letörölgették s három napra a szabad levegőn kifüggesztették; majd szivaccsal jól letisztogatták és olajjal megkenték; csak ezután helyezték el a húsdarabokat két napig a füstölőbe.

A görögök és rómaiak a vágott serteshúst tisztított belekbe tömték s így különféle kolbászokat készítettek. A kolbászokat a rómaiak általában *botulus*-nak nevezték és elkészítésükhöz a sertésvéren kívül zsírt, árpadarát és foghagymát használtak. Az említett botuluson kívül igen különböző alakú, úgyszólván és összetételű kolbászokat készítettek. A kolbászokat igen gyakran az utcán roston sütötték s így fogyasztották el a helyszínén még melegen, akárcsak nálunk

a nagyvásárok idején. Nemcsak a mai áldatlan kor dicsekedhetik az élelmiszerhamisítókkal. A régi római kolbászkereskedők (*botularii*) között is akadt oly lelketlen, aki a kolbászokat szamar- és kutyahússal hamisította.

A serteshús rendszerint drágábban kelt el, mint a marhahús. Aurelianus óta Rómában a szegénység között a kenyér mellett serteshúst is szétosztottak. A serteshús fogyasztás ily nagyfokú elterjedése miatt tömegesen vágják le a sertéseket, amely körülmény a sertésállomány katasztrofális csökkenésére, esetleg teljes megsemmisülésére vezetett volna, ha Severus császár nem adta volna ki azt a rendeletét, amely szerint tilos volt szoptató kocákat és szopós malacokat levágni. A rendelet kibocsajtása után két év múlva a serteshús ára lényegesen csökkent.

A rómaiak és a görögök legrégebbi áldozati állata volt a disznó. Igen különböző isteneknek és istennők tiszteletére disznót, malacot áldoztak, különösen a bor istenének áldozati ünnepén nem hiányozhatott a disznó. Az engesztelés és a tisztulás áldozatánál a juh mellett a disznó szerepelt.

A *suovetaurilia*kon pedig sertést, juhot és szarvasmarhát áldoztak. Általában eskü letévésénél, szerződés kötésénél minden alkalommal sertést áldoztak. Így Rómában a házasságkötést sertés-áldozattal pecsételték meg és a vőlegény házának kapufélfáját a háziállatok között legtermékenyebbjének, a sertésnek zsírával megkenték.

A disznó a régi szólásmodorban és közmondásokban épp oly nagy teret hódított, mint a mai napokon. Ha butafejú valamelyik bölccsel vagy tudóssal vitakozott, rendszerint a következőt jegyezték meg: a disznó jobban akarja tudni, mint a bölcsesség istennője. Disznó... mint gyalázó kifejezést az ókoriak szintén alkalmazták.

Az emberi léleknek nincs és nem lehet olyan füledt odva, amelyből ellenézés támadhatna a nap fénye és a hold ezüstje iránt. És van-e olyan emberi alakulat, amely közömbösen, érzéketlenül tudna elhaladni egy hóval borított erdő vagy egy mélyszínű tengerszem mellett.

És a szabadban élő földműves, ki minden nap látja felkelni és lenyugodni a napot, nem élhet oly időtlen-időkéig, hogy megilletődést ne érezzen, mikor szemébe tűnik a legfényesebb panoráma. És hol van az a bőfültű ember, ki nem érez gyönyörűséget, mikor az est csendjében megszólal a fülemüle, vagy hajnalban a pacsirta.

Itt valami konfuzus ül az ítéletünkön, melyet el kell osztani. Nemcsak az lelkes barátja a természetnek, ki a rigófüttyben talál gyönyörűséget, kit a fülemüle és pacsirta elbájol, — épp oly természetbarát az, kit egy csillogó szoprán- vagy egy meleg alhang varázsa megejt. Mert az igazi művészetben benne kell hogy legyen az élő természet, vagy ahogy Lessing mondotta: „Kunst und Natur sei Eines nur...”

Itt egy másik disztinkciót is kell tennünk: a természetnek nem lehetnek álbarátai, a művészetnek is csak akkor, ha az nem természetes.

Egy régi tapasztalásomról kell számot adni. Sokszor láttam, hogy városi nők és férfiak virágot szedtek, koszorút fontak künn a réten vagy az országút melletti árkokban. Minduntalan felhangzott a kérdés:

— Milyen virág is ez?

— Hogy híjják ezt a sárgát?

És alig akadt, aki válaszolni tudott, aki ismerte volna a kakukkfűvet, a pásztortáskát, a vadzabot. Ugyanezt tapasztalja az ember az Állatkertben. A platánt, az akácot, a fűzfát még

csak ismerik, de a többiekéről alig van sejtelmük a legtöbb látogatónak.

Ez a fővárosi ember speciális tudatlansága, mely nemcsak a flórára szorítkozik, hanem kiterjed a Városliget éneklő madaraira is. A sárga és fekete rigón, a varjún, szarkán és vereben kívül nem ismerik dalos madarainkat.

Bezzeg ismeri a falusi nép. Tud minden részletet életmódjukról, azt is hány tojást tojnak és mikor költik. És pontosan, mint a karmester a zenekarban, meg tudja különböztetni a csíz, a rigó és a stiglic füttyét.

A természet őszinte szeretete magába kell hogy foglalja az állatok iránt köteles gyöngédséget is. Főleg háziállataink iránt, amelyeket a természet ami gondjainkra bízott. A kutyát, ha tartjuk, etetnünk kell. Aki ezt elmulasztja, ez a természettel szemben vétkezik, annival inkább, mert nem vonhat bennünket felelőségre, legfeljebb figyelmeztethet farkcsóválásával, nógató nyekentéssel.

Itt egy érdekes ifjúkori emlék kívánczik a tollamra. Ismertem egy Sántha nevű öreg vidéki városi írnot. Hórihorgos, szikár alak volt s arcának ijesztő keskenysége az egyiptomi hét sovány esztendőt hívta az emlékezetbe.

Ez az ember volt a kutyák legőszintébb barátja. Amit értük tett, költeménybe kívánczik. Sorra járta az úri házak konyháit és könyörgött a gazdaasszonyoknak, hogy tegyék félre a csontokat és egyéb konyhai hulladékot az ő kutyái számára. Maga vitte el és osztotta széjjel pártfogoltjai között.

Hallottam, amint magyarázta:

— Az ugatásból meg lehet ismerni, hogy a kutya éhes... Az a kutya többnyire éhes, de van az éhségnek elviselhetetlen foka, mely az ugatásának követelő, fenyegető hangot ad. Szom-

Az ember és az állatvilág.

Az embernek a természet rendjében mindenki által elismert különállósága van. Lelki és faji tulajdonságai láthatólag az oktalan állat fölé helyezik őt, de még testileg is oly faji megkülönböztető jelekkel bír, melyekről téveszthetetlenül felismerhető és melyek minden állattal való megtevesztést teljesen kizárják. Ezen állítás könnyen bizonyítható, ha az emberi test organizmusát bonckés alá vesszük és annak jellegzetes ismertetését figyelemmel kísérik.

Az *emberi kéz* alkotása szerint a tapintószervek mesteralkotása. Anatómiai szerkezete, mely a csontvázban az idegek és inak által különlegessé lesz és mely mozgékonyasága és feltűnő arányossága, valamint finomsága által kitűnik, a kezét *emberivé* teszi és mintegy *eszese*n cselekvő lény testének alkotórészét tünteti fel. Tényleg az ember keze sokkal tökéletesebb, mint bármely más állaté, pl. a majomé. A majom melső végtagja az ember kezéhez hasonlít, mert az a mászásban és kúszásban kiváló és nagy mozgékonyasággal rendelkezik. Az állat „keze” azonban inkább „tapintólábnak” nevezhető, mely jellegzetesen hosszú csontjai miatt közelebb áll a lábhoz, mint a kézhez.

Az *ember lába* is elüt az állatétól, ami annak jellegzetes tulajdonságaiból következik. (Itt ismét párhuzamot vonunk az ember és majom között, mint olyan állat között, mely alkotásában az emberhez legközelebb áll.) A magasabbrendű majmok lába lapos és hosszú, vékony csontu; az ember lába ellenben zömök és mozgékonyaságával kitűnik. Ezért az ember lába a földhöz, vagy padlathoz simul és mozgólata rugékonnyabb amazénál.

A lábnak ilyen alkotása az ember *felegyenesedett* járásának teljesen megfelelő; nincsen magasabbrendű állat, melynek járása az emberével egyeznék. Az ilyen járásnál a törzs, a felső és alsó szár majdnem

egy vonalba esik és hossztengelyük a járóhelyhez majdnem függőlegesen illeszkedik. Az oldal-térdcsuklószalagok támpontjai az embernél úgy helyezkednek el, hogy a térdcsuklóban csak kinyújtott lábbal nyer támpontot s ezért csak *nyújtott* lábbal állhat, vagy járhat.

Ezzel szemben a majom sohasem egyenesedhet ki embermódján. Bár ez is felállhat úgy, hogy törzse az állóhelyhez megközelítően normális helyzetbe jut, a felső és alsó szár azonban nem jutnak egy irányba, valamint nélkülözik a függőleges irányt is, hanem a törzs, felső és alsó szár az állóhelyvel szögben jutnak. A majom mindig hajlottan áll; lába nyújtásánál hiányzik a térdcsuklóban az erős támpont, amely épen az ember lábában jellegzetesen megvan. A majomnál ellenben a térdcsuklószalagok támpontjainak fekvése okozza, hogy ezek csak hajlaskor feszülnek és nyújtásnál ismét lazulnak s így a majom állása pregnancies magán hordja a négylábúak jellegét.

Ezért a feltevés, hogy némely ősmajomfaj embermódján felegyenesedett járású volt, a talált csontvázakból való téves következtetésnek bizonyul.

Az ember felegyenesedett járása különben testének alkotásával és fejének fekvésével szoros kapcsolatban van. Mindenekelőtt figyelemre méltó, hogy az ember koponyája az agyrész fölül egyenesen boltozott és az agyfejlődéssel arányosan nagy, ellenben az acrcsész érzékszerveivel (szem, fül, orr, száj) fokozatosan apadó. A majomkoponya arányai fordítottak: az agyrész apadó, az acrcsész pedig érzékszerveivel erősen kifejtettek és előrenyúló.

Ezen arány szerint az ember járása is okvetlenül felegyenesedő és fejtartása *egyenes*, holott az állaté négylábúsága és a hátgeringtengely fekvése miatt *ferdén* lefelé irányul.

A most felsorolt ismertetőjelek kiváló megkülönböztetői az emberi és állati organizmusnak, melyek e kétféle lényt egymástól *teljesen* elválasztják és

szédságomban van húsz-harminc kutya, ezeknek az ugatása pontosan tájékoztat, hogy melyik nagyon éhes. Azokat felkeresem és a kerítésen át kenyeret és csontokat dobok nekik... Hogy ismerik lépteim zaját... Milyen türelmetlenné válik ugatásuk, míg ételüket a kis zsákból kiszedem. Őszintébb hálát nem lehet képzelni, mint amilyet ezek a szegény állatok éreznek. Hogy ugrálnak reám, mikor be-be nézek az udvarba, hogy megpirongassam a gazdát és a cselédséget, amiért nem gondolnak kellően a kutyák enivalójáról... Persze azt hiszik (itt szava méltatlankodó lett), hogy elég a kenyérhéját odadobni neki, hogy azzal jóllakik...

És az én öreg Sántha barátom makacs ragaszkodását pártfogoltjaihoz még a következő kínos incidens sem zavarta meg.

Történt egy alkalommal, hogy egy horpadtoldalú kóbor kutyát látott az utcán csatangolni. Az éhség valósággal üvöltött égő szeméből. A jó Sántha bácsi megszánta. Feléje tartott, hogy a zsebében mindig készletben álló kenyérdarabokat odadobja neki. De a városi kutyák gyűlölködő ugatással megelőzték őt. Vad, irigy dühvel rontottak a kóbor kutyára. Majd, hogy széjjel nem szedték. Sántha alig tudta őket a botjával hátra szorítani... De mikor az első kenyérdarabot a kóbor kutyának dobta, a városi kutyák megújították az ostromot, Sántha újra közéjük csapott botjával... Ez így ment egy darabig. Végre is az történt, hogy az egyik irigy kutya beleharapott a kutyák nagylelkű pártfogójának, Sántha bácsinak a lábába.

És a jó öreg soha nem panaszkolta a kutyák harapós hálatlanságát. Filozófus nyugalommal hallgatott róla mindhalálíg, mint aki tudja, hogy mikor konckokért folyik a harc, nincs kimélet semerre... S hogy a hálatlanság nem lehet privilégiuma az embereknek...

Kakasok a „lichthof“-ban.

Irta: Gergely Alajos.

Ezt is a forradalom szülte, ámbár már a háború utolsó idejében is feltűnt. Ott élték le életük utolsó két hetét a szűk, magas falaktól határolt kőketrecben. És ott egy külön kisebb házi forradalomnak levének okozói, de nem tehetek róla, ők csak kakasmivoltukban szerepeltek az egész háborúságban.

A karácsony előtti hetekben, amikor Nyitramegye délibb tájaira is özönlenni kezdtek a cseh martalócok és szövetséges társaik, a csöcselék, Ancsa néna úgy gondolta, hogy minek egyék meg azok a gazok, akikről annyi rosszat hallott és akiket az Isten akárhová tegyen, az ő két nagy pirostollú, nagytarjú, öblöstorkú kakását, meg kosárnyit tojását, fogta magát és valahol Érsekújváron felül felszállt a pesti vonatra és a késő esti órákban bebocsáttatást kér az ajtón a régi ismeretségnél fogva. Persze, azt mondanom se kell, hogy szívesen látták a régi, jó és — alaposan felpakolt ismerőst. Nemcsak szívesen látták, de fényes fogadtatásban is részesült, már amit manapság egy pesti polgári házban ezalatt értenünk lehet.

Ancsa néna kipakolt és a két összekötött kakasóriás, amelyik a beborított kosárból a nap, — azaz villanyfényre került, eleinte pisláskolt, idegesen körülnézett, nyújtogatta szabaddá vált, de még összegémberegett tagjait, azután az egyikük, szemlátomást a vállalkozóbb szellemű, szép kakasosan összerázkódott, kinyújtotta nyakát és egy szép tempós kukorikú-üdvözlést szalajtott ki

amelyekben úgy az emberi, mint az állati *specifum* kifejezésre jut.

Az emberi test jellegzetes tulajdonságai különben is az ember *felsőbb* hivatásának és életcéljának megfelelők. Az ember organizmusa éppen „*emberi*” és ilyen minőségben az ember életcéljának, sublimitásának szolgálatában áll, mert funkcióinak magaslata előkelőbb szervezetet is kíván. Ezen megkülönböztetett hivatás ezért az ember egész megjelenésében, különösen az *arcban* tűnik fel. Az emberi arc matematikus arányai feltűnőek és csodálatosak. Pontos mérésekből kiviláglik, hogy az emberi arc arányaiban az „*arany metszet*” minden arányossága csodálatosan összpontosul. Az arc hossza, a homlokmagasság, a szájnnyílás a felső és alsó ajakpirral, pontos méretekben teljesen megfelel az arany metszet minden feltevélinek.

Az organizmus ily feltűnően szép és az állattól teljesen elütő volta mindenestre bizonyítja, hogy az emberben az állatiasság a felsőbb törekvésnek alá van rendelve. Az emberi élet súlypontját tehát az *agy* képezi, mely körülmény physiologikusan is az ember felegyenesedett járását igazolja. Ezen ismertetőjelek az embert mint a „*teremtés koronáját*” jellemzik és őt a látható világ királyává avatják. Az emberi természet ezek szerint nem más, mint az *érzékiség átszellemülése* és hivatásszerűleg a magasba tör, *öntudatosan* életcél tüzve maga elé.

A felsorolt szerkezeti és számtani bizonyítékok amellet szólnak tehát, hogy az ember a természetben *különálló* és az állattal nem egyenrangú lény. Teste jellegzetesen „*emberi*”, melynek „*mozgató ereje*” teljesen elüt az állattól, vagyis szükségképpen különbséget kell tennünk *emberi és állati lélek között*, minthogy a természet maga is *testileg* láthatóan különbséget tesz ember és állat között. Nyilvánvaló az ember létrejöttével egyesítette testében a „*felsőbb hivatású mozgatóerőt*”, tehát nem

volt kezdettől fogva *csak állati test* s így magától világos, hogy a leszármazás teóriája itt nem állja meg helyét. Egy tisztán állati test organizmusában esetleg hasonlíthatott volna az emberéhez, de mindenestre nélkülözötte volna azon jellegzetes tulajdonságokat, melyet az emberi test és organizmusa oly feltűnően magán hord. S. I. dr.

A vízcsepp növényvilága.

Irtá: Liseron.

A vízcsepp parányi állatvilágáról már volt szó „A Természet”-ben, de ha egy főleg főből vagy mocsárból származó vízcseppet tüzetesen megsejlelünk a göröcső alatt, abban sajátságos, ékes geometriai képletekre emlékeztető parányi élőlényeket, szalag-, cérnaszál- és gyöngyfűzéralakú tárgyakat fogunk találni, melyekről első tekintetre nyilvánvaló, hogy szerves lények, de amelyeket rövidesen besorozni a növényvilágba mégis haboznánk. Haboznánk pedig elsősorban azért, mert a geometriai képletalakú egysejtű élőlények legtöbbje belőlük evezőszerűen kiágazó ciliák (ostornyúlványok) segítségével úszó mozdulatokat végeznek, csakúgy, mint a vízcseppben körülöttük nyüzsgő, mikroszkópos kicsinysejtű állatkák.

A szakember azonban nagyon jól tudja, hogy a mozgás, noha azt a régebbi természettudomány az állatiság egyik kritegiumával állította oda, nem kizárólag állati tulajdonság, hanem igen nagy fokban megvan a legalsóbbrendű, főleg vízben élő növényekben, így pl. az egysejtű moszatokban és baktekriumokban is, aminthogy a fentebb említett geometriai képletalakú valamint szalagalakú élőlények csakugyan moszatok, *tehát növények*.

Nincs izgatóbb, érdekfeszítőbb látvány, mint egy ilyen csepp mocsárvíz, illetőleg a benne nyüzsgő állati és növényi élet a mikroszkóp alatt. A tengerfenék sűrű, minden színben pompázó alga-erdeire emlékeztet a vízcsepp parányi, de sűrű moszatrengetegje s annak ág-bogai közt csakúgy, mint a tengerben,

öblös torkán. Közben észbekapott a társa is és esti $\frac{3}{4}$ 11 órakor egész csinos dalnokverseny fejlődött ki a nagy bérház első emeletén, a többi aludni térő lakó nagyobb öröme.

Gyors családi tanács. A kakasok a koromsötét világítóudvarba kerültek, ahol egy faláda romjain helyezkedtek el. Még szóltak egymáshoz egyet-kettőt; de csak csendes megértéssel tanakodtak a dolgok változásán, azután sötét homály borult rájuk. Szemlátomást el voltak intézve.

Ancsa néna azt mondta, hogy a bögyük tele van kukoricával, nem lesz velük semmi baj reggelig. Nem is volt, az igaz. Csak-hogy a reggel fogalma nagyon relativ dolog. Más az kakasszemmel és másként látja azt a pesti partját. És ebből támadt az első nap összekülönbözése a lakás háztartási alkalmazottja, mely a lichthof körül letelepedett másod- és harmademeleti lakók hasonló képviselői között. A boldog kakastulajdonosok cselédje ugyanis falusi származás volt és nem is olyan régi pesti lakó, bár lejövetele óta már egy csomó helyen „lakott.” Ellenben a harmademeleti pesti kisasszony volt, aki semmi érzékkel sem bírt a falu romantikája irányában. Ezt a felfogását ki is nyilvánította kellő precizitással. És jaj lesz azoknak a kakasoknak, ha még egyszer kukorékolni mernek!

Csak az volt a baj, hogy ezt nem nekik maguknak kiabálta le, talán értettek volna a haragos, fenyegető szóból. Így azonban nem tudtak róla és teljes ártatlanságukban hol elhagyták, hol folytatták és nem is ragaszkodtak pontosan a napszakához. Igaz-hogy ezt nem is nagyon tehették volna meg. Szűk börtönükben mindig félhomály uralkodott, amiért is teljesen kijöttek a Közép-

európai időszámításból. Néha megcsillant valami erősebb fény a spájzból, fürdőszobából, amit élénken üdvözöltek és a szép öblöshangjuk visszhangzott a szűk, magas falak között. Külön élvezet volt hallgatni, különösen a legfelső, harmadik emeleten, ahová szép erős akkordokban hangzott föl a hang a többszörös visszaverődés után.

Bajok támadtak az étkezések körül is. A félhomályban nem nagyon látták a kiszórt elemőzsiát és félő volt, hogy elveszítik egészséges falusi színüket. Ez okból tömni kellett a két alakot. Eleinte kézzel-lábbal tiltakoztak a kényszerevés ellen, később azonban megszokták és szó nélkül engedelmeskedtek. Még a vizet is kanalanként kapták, mint más az orvosságot. Szóval az élelmezési nehézségeket szerencsésen meglehetett úszni, hanem az elszállásolás továbbra is fogas kérdés maradt; sőt — szénkérdéssé nőtte ki magát.

Előbb azonban úgy kevéssel éjfélt után, talán csak egész hét, vagy csak hat és háromnegyed órával, megjelent az előszoba ajtajánál a harmadikemeleti pesti és erélyesen beszólt a kakasok ügyében. Rögtönös elnémitásukat követelte úgy a maga, mint sokat szenvedett gazdája nevében. Meglőn ígérve, már t. i. a falusi mindent megfogadott.

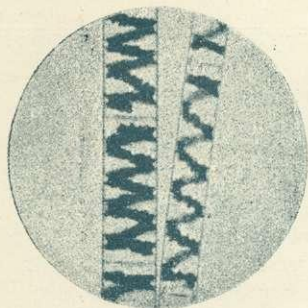
De megint csak gazda nélkül csinálta a számítás. Hiába telepítette le egyvel beljebb, a spájzba, oda is behatolt valahonnan egy fény sugar, s kezdődött a koncert da capo al fine. Egyszerre bumm, bumm, bumm onnan felülről; nagy csattanások a lichthof kövein. Kakasék a biztos fedezékben, engedve a konyhából beszivárgó fény csalogatásának, zengtek, zengedeztek. A kövezen pedig csak csattogott, a falusi pedig várta, hogy mi lesz. A kakasokat nem féltette, bombabiztos helyen voltak.

fantasztikus alakú, a mikroszkóp által nagyranövelt állatok uszkálnak.

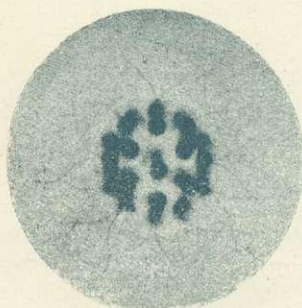
A tó- és mocsárvíz ez érdekes flórája ma már nagyrészt fajok szerint is ismeretes s a fajok száma már ma is imponáló és állandóan növekszik. A leggyakrabban előforduló fajok hadd álljanak itt írásban és képen.

növekszik s egy rövid félóra alatt átjárva az egész sejtet, azt ketté vágja, miáltal két új sejt keletkezik, melyek aztán ezt a processzust megismélik, iskolapéldáját nyújtva evvel az egysejtű növények oszlás útján végbemenő szaporodásának. Ilyen oszoló egysejtű moszat többek közt a csillagalakú *Pediastrum* is.

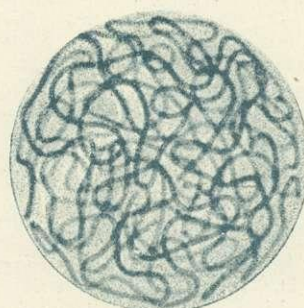
Viszont vannak parányi gömbalakú moszatok, melyekből

Spirogyra, 300-szor nagyítva.

Gömbmoszat (Eudorina), 300-szor nagyítva.

Nostoc, 150-szer nagyítva.

Az állóvizek legközönségesebb moszatja a laikus előtt is „békanyál” néven ismert zöldszínű, hajszálfinom fonalakú moszat, mely kútjaink válúit, pocsolóink fenekét rendszerint vattaszerű, sikamlós tapintású béléssel vonja be. Ha e moszat hajszálképletei közül egyet a görcső alá helyezünk, meglepő látvány fog szemünk elé tárulni. Mintha rendkívül vékonyfalú, áttetsző üvegcső feküdne előttünk, melynek belsejében világoszöldszínű, élénkségében szinte világító selyemszalag futna, mely csavarszerűen (spirálisan) halad hosszirányban. Zöld színét a szalag a klorofilltől kapja, tehát ugyanattól a festékanyagtól, mely lombnövényeink leveleit zöldre festi. Ezek a moszatok a *Spirogyra* nemhez tartoznak s nem kevesebb, mint hatvan egynehány, ma már pontosan meghatározott fajjal gazdagítják vizeink mikroszkópikus flóráját.

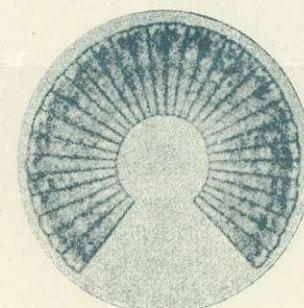
A nagyobb moszatok fonalai közt, különösen turfás vízben pompás, egysejtű parányi moszatokat láthatunk, amelyek mindegyike a közepén egy mélyedés által két egyforma nagyságú és alakú részre van osztva. A mélyedés boszorkányos gyorsasággal

— a mikroszkóp alatt megfigyelve — hajszálfinom ostornyúlványok nőnek ki, melyeknek gyorsan vibráló, sokszor csapkodó mozgása a növényt úszásra képesíti. Ilyen például a gömbmoszat (*Eudorina*), melyet aránylag gyors mozgása és helyváltoztatása miatt sokáig a mikroszkópikus állatvilághoz soroltak egyéb alacsonyrendű vízinövényekkel, melyeknek növényváltát csak az újabb tudomány állapította meg kétséget kizáró módon.

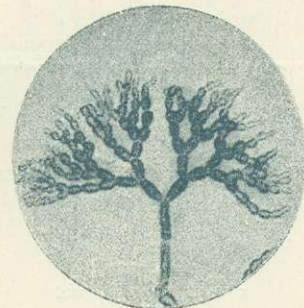
Az eddig felhozott moszatok zöldszínűek és színüket a sejteikben vagy sejtjükben a görcsövön át tisztán kivethető klorofillszemcséktől kapják. Vannak azonban ezektől eltérőleg barna, kék vagy vörös színű moszatok is, melyekből a klorofill teljesen hiányzik. Ilyenek például a *Nostoc* név alatt ismeretes kocsonya-

Minden jönnek azonban vége szokott lenni. A kakasok is kikukorékkolták magukat és a bombázás is megszűnt. Odafönn a tűzbeszűntetést biztosan a végleges diadalnak érzete idézhette elő. A falusi kimerészkedett a lichthofba és vagy két maréknyi széndarabbal tért vissza. Elhatározta, hogy ezentúl mindig úgy tesz majd, mert egy kis szén is jó, meg „a kisasszony” fölött érzett káröröm se kutya.

Csak hogy az életveszélyes fenyegetések és a szándékos kakasölés kísérlete miatt határozatba ment, hogy ezidőtől fogva a kakasok hálójelvénye a konyhai szenesláda lesz. Tényleg e naptól fogva addig háltak ottan, amíg csak éltek. Napközben ellenben továbbra is a világítóudvar két négyszögméternyi betonos felületét kapirgálták végig és tovább is küldhetek hozsánnákat a fényhez.

Meridion, 400-szor nagyítva.

Batrachospermum, 400-szor nagyítva.

szerű moszatok, amelyeknek egyik faja egyetlen sejtbe beágyalt kékeszöld kocsonyás fonalat mutat, míg viszont mások, mint pl. az *Anabaena* megtévesztően a gyöngyfűzér alakját veszi magára.

A tenger vizében sok fajjal képviselt vörösalgák sorába tartozik az édesvízi *Batrachospermum*, ez ugyancsak gyöngyfűzérre emlékeztető, sokszorosán elágazó, galyakból álló moszat, mely hidegvízű patakok fenékkövein arasznyi kerületű barna foltokat alkot, s mely, amilyen undorító és nyirkos a patakban, oly szép és csinos látványt nyújt a mikroszkóp alatt.

Ilyen csinos képet nyújtanak a vízcsepp buváranak a parányi *kavicsmoszatok*, melyek túlnyomó része tengerlakó, de amelyek közül néhány édesvizeinkben is előfordul. Ezeknek az a bámulatraméltó sajátosságuk, hogy a növényi sejt — most ezek is egysejtű moszatok — üvegszerű kavicsburokban van, melynek a fiziológiai feladata, hogy a sejtet külső káros behatások ellen megvédje. A kavicsalgáknak eddig már 4000-nél több fajtát ismerik s egyedeik óriási számával igen számottevő alkotórészt teszik a tenger és a tavak fővényének. Ezek a moszatok morfológiailag rendkívül változatosak s egyiküké, a legyezőalakú *Meridion* képen is bemutatjuk.

JANUÁRBAN...

Olyan jól esik kipillantani
Melegre fűtött, szobám ablakán...
Az ólomszürke ég felhőiből
Fehér hópelyhek hullanak — szaporán...
Óh itt van a tél! Most bontja leplét...
S az alvó tájra lomhán ráterül...
A fák, a házak, szóval a természet
Egy színbe folyva egymásba vegyül!
Egy kis cinege, cin... cin... szól szomorún
S búsan települ le egy ág felett...
S a felrezenő szellő... mi volna más?
Alvó természet vesz lélegzetet!

Íj. RADVÁNYI SÁNDOR,

A vízcsepp parányi növényvilágához tartoznak a moszatokon kívül a legkisebb növényi képletek, az annyira rettegett bakteriumok közül azok, melyek kifejezetten a vízben élnek s melyek meglátásához nem elég a moszatok vizsgálásához elegendő 200—400 szorososan nagyító mikroszkóp, hanem oly miroszkóp, mely legalább 1000—2000-szeresen nagyít.

A vízcseppeken tehát nemcsak az állatvilág, hanem a növényvilág is képviselve van, még pedig úgy fajlag, mint egyedekben rendkívül gazdagon.

GALAMBTENYÉSZTÉS

A MAGYAR GALAMBTENYÉSZTŐK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI

Rovatvezető: Hock Árpád.

Titkárság: III., Lelkész-utca 10. Pénztárnok: Trenka János, VII., Rákóczi-út 8 a.

HIREK.

Tagjainknak. Az „A Természet” tagjainknak a tagdíj fejében jár. Ki a tagdíjat az egyesületben lefizette, minden külön díj nélkül pontosan fogja a lapot kapni.

Ha valamely tagtársunk, tévedésből nem kapná meg, kérjük ezt a lap kiadóhivatalában reklamálni.

Utolsóelőtti számunkhoz a kiadóhivatal azért mellékelte postautalványt, hogy tagtársaink természet- és állatkedvelő ismerőseik körében a lapot ajánlhassák és azok az előfizetést beküldhessék.

Egyesületünk a lap minél szélesebb körben való terjesztésére ismételtelen felkéri minden tagját, mert ezáltal saját sportérdekeinket is szolgáljuk.

Felolvasás. Az egyesület f. hó 2-án tartott választmányi ülésén Hock ügyo. igazg. felolvasta Raitsits Emil úrnak mai lapunkban közölt „A galambok ősi története” című cikkét, melyre vidéki tagjaink figyelmét különösen felhívjuk. A nagy számban összegyűlt tagok élénk tetszéssel fogadták a végig érdekes és tanulságos cikket, melegen üdvözölve a szerzőt, kinek a választmány köszönetet szavazott.

Közgyűlés. Az április 6-án megtartandó évi rendes közgyűlés előkészítésére kiküldettek Novotny Géza elnöklete alatt Patak, Gerencsér és Cserey tagtársak mint számvizsgáló bizottság.

Belépések. Egyesületünk újja alakulása óta tagjaink létszáma rohamosan, napról-napra emelkedik. Az ország legjobb, legnevesebb speciális tenyésztői sietnek zászlóink alá. Legutóbb a Pörtl fivérek kérték felvételüket. A „Pörtl” név a budapesti gólyás tenyésztők között ma már fogalom. A külföldön is ismert kiváló tenyésztőket örömmel üdvözöljük tagjaink sorában.

Igazgató választmányi ülés. Legközelebbi igazgató választmányi ülés március hó 2-án, vasárnap d. u. 5 órakor saját helyiségünkben (Baross-u. 119. Loska-féle vendéglő különterme). Vendégeket szívesen látunk. Ülés után galambárverés.

Lábgűrűk. Loppó Ödön ig. vál. tag úr az egyesület részére megfelelő mennyiségű aluminium lábgűrűt adományoz, mely lábgűrűket az egyesület (saját pénztára javára) mérsékelt áron hoz forgalomba tagjai részére. Előjegyzéseket az ügyv. igazgató fogad el.

Apróhirdetések. Egyesületünk vezetősége az „A Természet” kiadóhivatalával oly megállapodást kötött, melynek értelmében galambhirdetéseket csak az egyesület útján vesz fel. Ezen — mondjuk — előzetes cenzurára szükség van úgy tagjaink, mint esetleg a vásárlóközönség szempontjából, nehogy üzerek hirdetései is bekerüljenek.

A hirdetési díj, tekintve a lap nagy elterjedtségét csekély; minden szó tíz fillér a vastagabb betűvel szedettké húsz fillér. Hirdetések Hock Árpád címére (Csepel, Templom-tér 13.) küldendők a hirdetési díjjal együtt, melyet levélbélyegekből is elfogadunk.

Harctérről hazatért sporttársaink igyekeznek a hosszú idő alatt elszeledt, elkallódott állományukat kiegészíteni, a legtöbb pedig kénytelen ujjonnan beszerezni kedvenc állatait. Élelmes és lelkiismeretlen galambcsiszárok ezt a helyzetet aztán alaposan ki is használják. Közönséges, fazékba sem való deresekért és minden fajjelleg nélküli úgynevezett gólyásokért 80—100 és még több koronákat is elkérnek páronként.

Nincs az a selejt, kimustrált „templom groci” mit ezek az „élelmes” bácsik a nyakába ne sóznának — drága pénzen — megszorult sporttársainknak.

Nem a csiszárok kapzsiságát akarjuk itt megbélyegezni, hanem a fajgalambtenyésztésre rendkívül káros és a hazai galambállomány jövő évi minőségét rettenetesen lerontó folyamatra akarjuk ráterelni a közfigyelmet.

Galambot — egyáltalán fajállatot — csak tenyésztőtől, még pedig olyan tenyésztőtől vegyünk, kinek személye elég garanciát nyújt minden becsapás ellen. Jó tenyésztő másod- és harmad- esetleg negyedrendű galambjai is még mindig feltétlen többet érnek, mint a csiszár, szemre talán kifogástalan példányai.

Hogy ez így van, igen ésszerű. A kiadó galambokat még ősszel a tenyészévad befejeztével minden tenyésztő könnyen tudja értékesíteni a sporttársak körében és csak azokat adja el pár hatosért csiszár kézre, melyek már nem alkalmasak fajtenyésztésre. Ezeket a galambokat adjusztálja, preperálja, „pucolja ki” aztán a csiszár sokszor igazán művészi módon és adja el szemérmellen áron. Mi az eredmény? Az eredmény csak egy lehet: a fajtenyésztés kára. Mert a legtöbbszor kezdő tenyésztő jóhiszeműleg tovább tenyészti (ha ez egyáltalán tenyészképes) a csiszártól megvett galambot sőt ha valaki felvilágosítja inkább hisz a csiszárnak, ki a maga lovát egekig magasztalja és bebeszéli az áldozatnak, — hogy csak egy példát mondjak — hogy a kék bibicnek igenis „gyöngy szem” és nem „bűkköny szem” az előírása.

Elhiszi, hogy az ő jó galambjait irigységből ócsárolják és ha végre rájön az igazságra elveszíti kedvét és vagy abba hagyja a galambásztást vagy egy más fajjal kísérletezik, előlről kezdve, talán az előbbi játékot.

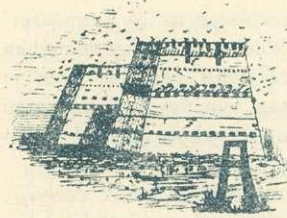
A nem kezdő tenyésztő pedig maga is észreveszi a becsapást, de már későn, akkor, midőn már vagy össze vannak a tenyészpárok állítva, vagy ha a galamb kivedlett, esetleg midőn látja, hogy a tojások nem fiasok, vagy legtöbbször mikor látja, hogy a fiatalok „rosszul sikerültek”. Azonban ekkor már egy évad eredménye oda van. Jön ez elkedvetlenedés stb.

Ha lelkiismeretes az illető, akkor levesbe küldi az egész állományt és szerez be magának jobbakat, ha nem; szépen tovább adja másoknak és kezdődik az egész becsapási körforgás elülről.

Legtöbb galambász szegény ember, kis ember, ki a kidobott pénzt és a hiába feletetett takarmány árát szeretné valahogy visszaszerezni és ezért keres más gazdát selejt galambjainak és ez ismét tovább. A végeredmény pedig a hazai galambállomány átlagának leromlása.

Mivel egyesületünk célja éppen ennek az ellenkezője, megkíséreljük egy-két jó tanácssal egyelőre megvilágítani a kivezető utat.

(Folytatjuk.)

A galambok ősi története.*

Írta: Raitsits Emil.

galambok tenyésztésének kezdete ősidőkben indult meg s mint a legtöbb kulturmozgalomnak, úgy a galambtenyésztésnek is eredeti fészke keleten volt.

Igazán nem csodálkozhatunk azon, hogy már az ókori népek is igaz szeretettel ápolták a galambot, az igazi ártatlanság jelképét. Az ősi gondolatvilágban a galamb két főtulajdonságával mint a féltékenység és a házastársi hűség jelképe szerepelt. A Noe bárkájából kibocsájtott galamb pedig visszatérésekor olajfalevelet hozott csőrében magával, amellyel a vízözön megszűnését hozta hírül. Azóta a galamb a béke jelképe. A féltékenységről elterjedt hit indokolt, mert ennek a tehetetlen ártatlan kis madárnak elég ellensége van, amelyektől joggal félhet. A ragadozó madarak ezrei miatt állandóan rettegésben élhetett a már ősi korban megszelídített házi galambunk. A szemérmes isztaság példaképe főleg az ártatlan gerlice. A régi ókori írók, valamint a későbbi feljegyzések szerint a gerlepár elválaszthatatlan. Horapollo szerint az özvegyesgre jutott gerle élete végéig hű maradt élete társához; mely kijelentés mindenesetre erősen túlzott.

Petronius római író Trimalchio parvenüről írt szatirájában leírja: Trimalchio a halála után készítenő síremlék alkotásánál a következőket rendeli el: „A jobbom mellett életnagyságban feleségem Fortunata álljon egyik kezében galambbal, a másik kezével pedig pórázon egy kis kutyácskát tartson“. Egyszóval a feleség mellett jelképezze a galamb az ártatlan szerelmet és a kutya a hűségét. Az ókori írók között is akadt olyan, aki inkább a hímgalambok telhetetlen szerelmi vágyáról, mint az önmegtartóztatásról írt.

A galamb a görögöknél Aphroditének (Venus) és általában más népeknél a termékenység és a szülés nagy istennőjének szentelt állatja volt. Syriában fehér galambot tilos volt megfogni vagy megenni. Ha valaki fehér galambot csak kezével érintett, annak az egész napja átkozott lett. A galambtisztelet legjobban dívott Hierapolisban, ahol Atargatis istennő képének fején egy aranygalamb volt, amelyet évenként többször a tenger vízében megfürösztöttek. Az assyr-babyloni birodalomban a főistentenség állatja a galamb volt és a hadsereg zászlóján egy galamb képe foglalt helyet. A monda szerint egy alkalommal az égből az Eufrates folyóba egy nagy tojás hullott le. A tojást halak vitték a partra, ahol galambok kiköltöttek. A tojásból a syriai Venus kelt ki. A nagy királynőt Semiramist a monda szerint istennővé avatták. Derketo istennőnek leányát Semiramist, mint csecsemőt a pusztaságba helyezték ki, ahol galambok táplálták. A nagy királynő halálakor állítólag galambbá változott és több madár társaságában elröpült. Elő-Ázsiának Aphrodite kultusza a szent madárral a galambbal együtt átterjedt a görög szigetekre s innen az európai szárazföldre és Karthagoba is. A galambkultusz főfészke Paphos városa volt, hol Vénus tiszteletére díszes templomot emeltek. A római költők a galambot a már említettek miatt paphosi madárnak is nevezték. A görög művészet megörökítette a galambot Aphrodite és Adonis között, mint az igaz szerelem jelképét.

A vízözön idejében szereplő galamb és egyéb jelek azt bizonyítják, hogy a zsidóknál a galambtenyésztés már igen régen el volt terjedve, míg evvel szemben a galamb Egyiptomban alig jutott szerephez. A galambokat a zsidók nagyon kedvelhették, ezt legjobban mutatja, amint Josephus említi, hogy Nagy Herodes

kertjében Jeruzsálemben igen számos galambtorony (nem galambdúc!) foglalt helyet, amelyeket, amint a továbbiakból látni fogjuk, kőből vagy téglából építettek.

Wetzstein 1860. évben kelt útleírásában Palesztina északi részén talált községi galambházakról írja, hogy még az időkajt városok közelében a községek galambházai igen jelentékeny hasznót hajtottak. Ha a galambházat a kigyóktól és a ragadozóktól megtudták óvni, akkor egy galambház több mint 1000 tallért jövedelmezett. A galambházak torony, helyesebben bástyaszerű építmények voltak, amelyeket kőből vagy téglából építettek. A toronyszerű építmények hengeresek vagy bástyaszerűen négyszögletesek voltak és magasságuk elérte a 30 rőföt. A torony belseje üres, teteje nyitott és a toronyfala a fészkeléshez alkalmas számos nyílással volt ellátva. A toronyba lépcsőzet vezetett és aljában ajtó foglalt helyet. A galambokat soha sem táplálták, ezek maguk keresték napi eleségüket. A fogyasztásra szánt fiatal galamfiókat a délelőtt folyamán szedték ki a fészkekből, amikor az öreg galambok magkeresés miatt szerterepültek.

A K. sz. u. harmadik századból származó írás szerint, mely Syriából származik, a családi sírboltok fölé hatalmas galambtoronyokat építettek.

Az ókorban igen kedvelt galamb volt a *sicíliai*, mely a világhírű és Aphroditének szentelt Eryx hegyéről származhatott. A sicíliai galamb igen díszes állat volt és a fehér tollazatú galamb igen izletes eledelül szolgált. Columella két fajtáról tesz említést: *Alexandrinae* és *Campanae*, az utóbbi a nagyobb testű galambokhoz tartozott. A régiek az *örvösgalambot* is kedvelték és Etruriának egyik városát a galambokról Palumbinumnak nevezték. Az ókorban élő galambok közül említésre méltó a kisebb testű és a begytájon borvörösszínű *Columba oenas*. Aristoteles és Varro a szirti galambról írt. Az Aristoteles írásában felemlített galambfélék közül a legkisebb a *gerlice*, *Turtur communis*. A Nilus vidékén előfordult a *postagalamb* egy különleges alakja, melynek színe feketés vagy sötét szürkés-kék volt és *Columbae tabellariae* neve alatt ismerték. Álian leírta az indiából származó galambfajtákat, amelyeknek színe sárgászöld, mézszárga, világossárga.

A régi rómaiak a galambokat a *columbarium*-ban tenyésztették. A *columbarium* hengeres boltozott fedélzettel ellátott toronyszerű épület volt, amelybe igen szűk ajtó vezetett és falán levő kis ablakokra hálót feszítettek. A *columbarium* fala teljesen síma volt, hogy az egerek, kigyók és geckók fel ne tudjanak kapaszkodni.

A *columbarium* mindig hófehér volt, mert szerintük a galambok különös előszeretettel a fehér színt kedvelik. Minden egyes galambpár részére külön bejáratú ellátott fészkelőhelyet készítettek. A röplyuk vagy helyesebben a kijárat alatt kétféle szélcsészés deszka helyeződött, amelyre a ki- vagy berepülő galambok letelepedhettek. A falak belső felületére kis etető-vályucskákat erősítettek, amelyekbe kívülről csöveken keresztül öntötték a magvakat. A galambeleséget a következő magvak alkották: köles, búza, árpa, borsó, bab és egyiptomi lencse. Varro idejében oly galambtenyésztő tornyokról tesz említést, amelynek állománya ötezer darabot számlált. A galambokat igen gyakran tömték, mint szárnyasainkat manapság, sőt igen gyakran az eladásra szánt galambfiókat is előzetesen hizlalás céljából több napig tömték. A hizlalásra szánt galambokat elzárták, télen reggel és este, nyáron pedig még ezenkívül délben is megrágott fehér kenyérral megtömték. A fiókat még gyorsabban hiztak és húsuk fehér maradt, ha evezőtollaikat kitépték vagy a hizást avval az emberietlen, e sorokban kellő szavakkal el nem ítéltető állatkínzással segítették elő, amely szerint a szerencsétlen fióka lábait eltörték, hogy azok megmozdulni se tudtak s így a gondos galambszülők továbbra is táplálták.

A rómaiak galambkultusza nagyon hódított és mint minden haladásnak, úgy a galambtenyésztés terén is az elfajulás jeleiről

* Felolvastatt a Magyar Galambtenyésztők Országos Egyesületének február 2-án tartott választmányi ülésén.

kellett írni Pliniusnak, ki valóságos galambmániáról beszél. Varro korában már egy kiválasztott galambpárért ezer sesterciust fizettek. A különlegesen szép galambpárok ára a későbbi korban tetemesen emelkedett úgy, hogy a nem háborús számítás szerint hozzávetőlegesen 350—400 korona értékű római pénzt is adtak. A szelid galambokon kívül a rómaiak az *örvös galambokat* és *gerlicéket* is hizlalták. Az inyencek legjobb falatja egykori írók szerint a gerlice pecsenye. Az örvösgalamb húsát Athenben is kedvelték, bár az orvosok nem ajánlották. A galambházakban összegyűlt ürülék keresett trágya volt már az ókorban is, sőt nagy éhínségek idején emberi táplálékul is szolgált, így Samaria ostromolt és körülkerített népe, továbbá Titus seregével körülzárt Jeruzsálem lakossága a nagy szükség napjain az élelmezés nehézségein a galambházak trágyájának fogyasztásával enyhített. A galambtrágyát az említettekén kívül orvosszerűen is használták.

A postagalambnak is meg volt a megillető szerepe az ókorban. A galambposta sikeres alkalmazása Mutina ostrománál szerepelt.

Mielőtt még befejezném a galambokról ismert ókori történelem rövid közlését, nem feledkezhetem meg arról a mai korban is divó és az emberi érzés alapján kellően nem kárhozthatandó úgynevezett úri sportról, amelyet a galamblovészvet néven még eddig, sajnos ismerünk. Az igazi művelt emberi gondolkozáshoz nem illő sportnak nyomain, amelyet galamblovészvet néven üztek a modern kulturbestiók, már a homéroszi korban is feltalálhatók. Patroklos halotti játéknál Achilles a tengerparton a kiemelkedő árbóc végéhez egy galambot kötött. A verseny győztese, aki a galambot lelövi, akinek nyila a fonalat szakítja az a legyőzött. Teukros lőtt először, de mivel a hős Apollonak nem tett kellő fogadalmat, a galambot elhibázta és a lövéssel a fonál szakadt szét. A köteléktől megszabadult galamb a légben tova keringett s már messze szárnyalt a felhők alatt, mire Meriones jól célzott nyilvesszeje szárnyon sebzte a galambot és a messze keringő galamb lehullott a földre. Reméljük az ókor elvadult hadi népének passzióihoz illő állatgyilkolás nem fogja a jövőben, a kultúra jegyében induló kialakulásban, a jószívvel és lélekkel bíró emberiség jóézését többé sohasem sérteni. Maradjon a brutális múlté a galamblovészvet, a sportnak egyáltalában nem nevezhető állatkínzás.

Hagyjuk el az emberi gyarlóság vétkes kinövéseit, vessük ezekre az utókornak méltó átkát, a feledés legsűrűbb fátyolát és ébresszük fel lelkünk világában a genesis legszebb jelvényét a galambot, szájában olajfalevéllal. A jövő kialakulás induljon meg a mindenszentek jelvényével, avval az ártatlan fehér és az igaz békét jelképező galambbal, melynek a szó legszorosabb értelmében epéje ne legyen.

A sárgaság — ragályos. Egy dán szakfolyóiratban két neves orvos azt a feltűnést keltő tény közli, hogy Nexo partvidékén, ahol a lakosság száma nem haladja meg a haterzet, a legutóbbi tizenöt év alatt a sárgaságnak nem kevesebb, mint 250 esetét állapították meg. A járvány nemcsak az embereket pusztítja, hanem átterjed a háziállatokra is. A betegség első tünete a bőr sárgasága és az epehólyag fájdalmas érzékenysége, majd heves hasmenés vérvizeléssel és fájdalommal a köldök környékén, melyek rendszeres orvosi kezelés mellett is néha

hónapokig eltartanak. Ugyanakkor általános levertség jelentkezik álmatlansággal párosulva. Gyakori orr-, száj- és bélvérzés is jelentkezik s a legtöbb esetben szívbaj és tüdőgyulladás járul a bajhoz, mely ilyenképp sokszor halálos, míg gyógyulás eseteiben igen gyakori a recidiva.

Lehet-e telegrafálni a Földről a Marsba? A dróttalan táviró feltalálása óta csupán a légkör, mint villamos hullámhordó segítségével lehetséges hihetetlen távolságokra jelet ádunk, illetőleg a távolban lakókkal érintkeznünk. Ilyképp kézenfekvő a gondolat, hogy a Mars bolygó lakóival, feltéve, hogy az a bolygó lakosságáról szóló állítás valóság, szintén érintkezhetünk távirati úton. Linke Felix német tudós azonban, mint most egy német folyóiratban olvassuk, más nézetet van és tagadja ennek lehetőségét. Szerinte a földi légkörünket burokként körülvevő elektromos réteg (az éther) szigetelőleg hat s ennek következtében a Földről kiinduló villamos hullámok sohasem juthatnak ezen túl, így tehát a Marsba sem. Ilyképp egyszersmindenkorra le kellene mondani arról a Jules Verne-i gondolatról, hogy a távirati érintkezés a Föld és a Mars lakói közt valaha lehetséges lesz.

A halak életszivóssága. A halak életszivóssága fölötté különböző. Sokan hirtelen elpusztulnak mihelyt a lélegzésüket megakadályozzuk, mások aránylag hosszú ideig megélnek anélkül is. Majdnem minden tengeri hal igen érzékeny a víz hőmérsékletének változása iránt. Ez nincsen úgy a mérsékelt öv némely édes vízi fajánál: például a ponty még akkor is tovább él, ha jégbe volt befagyva, de a mérsékelt öv legdélibb részeiben is jól tenyészik. Egyes tengeri halakat minden baj nélkül át lehet tenni sós vízből édes vízbe, mások csak akkor állják ki ezt a változást, ha lassan, fokozatosan történik, s ilyen számos vándorló hal, megint mások még a sós víz összetételében sem tűrik a legkisebb változást sem. Általában azt mondhatjuk, hogy a tengeri halak gyakrabban mennek a félig sós vagy édes vízbe; míg a valódi édes vízi halak csak ritkán keresik fel a tengert. A táplálék hiánya szintén különbözőképpen hat a halakra. A tengeri halak kevésbé tűrik az éhséget, mint az édesviziek. Az aranyhalak, a ponty és az angolna-félék hónapokon át élhetnek minden táplálék nélkül, míg a tengeri halak bizonyos fajai csak 14 napig bírják ki eledel nélkül. A sebek hatása csekélyebb a halakra, mint a magasabbrendű gerincesekre. A grönlandi cápák még akkor is tovább fálnak, ha a szigony vagy a kés átfúrja feljüket, ha az agyuk nem sérült meg; a tengeri sügér vagy a csuka könnyen elveszítheti farkának egy részét, a ponty pedig orrának a felét anélkül, hogy ezért elpusztulna. Egyik-másik hal azonban sokkal érzékenyebb, úgy, hogy belepusztul már a bőr felüleles lehorzsolásába is, amit talán elfogatásánál a háló okozott.

K. S. dr.: Az ígért közleményt köszönettel vesszük.

Z. K. Maglód: Ha galambtenyésztéssel foglalkozik, úgy iratkozzék a Magyar Galambtenyésztők Országos Egyesületébe.

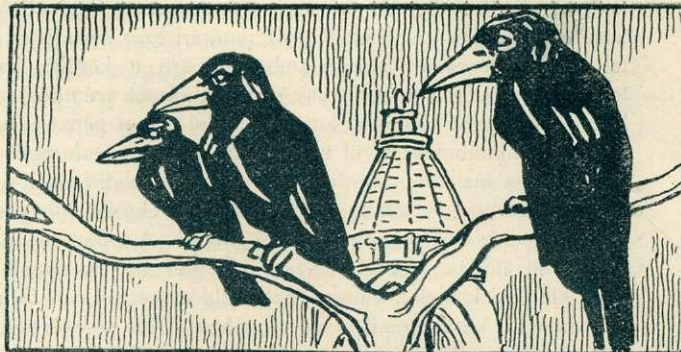
T. Piroksa: Az állatvédők hivatalos lapja az „Állatvédelem”. Cím: IX., Ernő-utca 11—13.

Tenyésztő: Hirdesse az apróhirdetések rovatában, akkor megfelelőt találhat.

Ilonka: A kis bogár „vurslit” is Cerva bácsi csinálta.

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

MI. UJSÁG AZ. ÁLLAT- KERTBEN?

BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Budapest, 1919.

VI. évfolyam. 2. szám.

Szombat, február 15.

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Dr. LENDL ADOLF
közreműködésével szerkeszti:
RAITSITS EMIL

Megjelen május—szeptember hónapokban
minden kedden, azontúl havonta legalább
egyszer. .... „A TERMÉSZET“ melléklapja

Állatmesék.

Irta: . . . . . i . . . . . n.

A páva.

A szarka hízkelkedően csörgött:
Óh páva, mily káprázatosan színes a tolla-
zatod!

— Faroktollain az ég azurja ragyog —
szólott a kakuk.

— Festeni sem tudnak szebbet! — hallatszott
a csóka ajkáról.

A páva öntelten hallgatta a dicséretet, szét-
terpesztette a farkát és így szól:

— Szóval, tetszem nektek . . . Tudom, hogy
ilyen színpompával egy madár sem öltözködik.
Büszke is vagyok rá!

— Uhu! Uhu! — hangzott a bagoly huho-
gása, büszkék csak arra lehetünk, amit
magunk alkotunk és nem arra, amit örök-
lünk . . . Uhu! Uhu!

A szamár.

Az oroszán sürgősen hívatta a szamarat.
— Itt olvasom Hamletben, hogy valami
rothad Dániában.

A szamár álmétkodott.

— Dánia? Mi az?

— Dánia az egy ország és én téged oda
küldelek követnek.

— Engem követnek? Óh hatalmas oroszán,
hisz te legjobban tudod, hogy én szamár vagyok.

Az oroszán ajkán mosoly derült.

— Tudom, hogy te szamár vagy. De azt
nem tudom, ha mást küldök, nem nagyobb
szamarat küldök-e?

Az ember ellensége.

Az állatok összejövételén szóba került az
ember.

— Áh, ha én ember lehetnék! sóhajtott a
farkas.

— Mért akarnál ember lenni? kérdezték az
állatok.

— Mert ő a természet igaz ura!
— Igaz, mondotta a róka — de én még
sem cserélnék vele.

— Miért?

— Mert az embernek van egy gonosz, meg-
átalkodott ellensége. Ez az ellenség veszedel-
mesebb mindennél, mi itt a földön él

— Ki az ember ellensége? — kérdezték az
állatok.

— Az ember! — válaszolta a róka.

A sirály.

Egy ifjú sirály sikongva száll a tenger felett
keringő sirályok közé és így szól:

— Borzalmas jelenetnek voltam tanúja. Egy
repülőgépet láttam a felhők között . . . büszkén,
méltóságosan emelkedett. Hallottam, mikor a
parancsnok azt mondotta „Mehódítottuk a
levegőt“. És tíz perccel rá a repülőgép le-
zuhant a meghódított levegőből . . .

A öreg sirály kiterjeszti szárnyait és nyugod-
tan lebeg a víz felett. Majd így szól:

— Az emberi ész nagy és hatalmas . . . de
egyelőre a cserebogár is biztosabban repül,
mint a teremtés ura.

A versenyparipa.

A versenyparipa dicsekedve jött az istállóba:
— Tudjátok-e, hogy a mai versenyen száz-
ezer koronát nyertem a gazdámnak! Hogy
örült . . . a nyakamba borult és homlokon
csókolt.

— És azután? — kérdezték a lovak.

Azután eladott háromszázezer koronáért.
Nemsokára értem jönnek . . . (Nyugtalanul.)

— De úgy látom, hogy elfelejtett zabot adni . . .
a nagy örömben.

A lovak szénájukat nyugodtan ropogtatták
és igent bólogattak.

A cápa.

A cápa a tengerfenékén a kábelhuzalra
feketi a fülét.

— Mi a szösz, — mondja magában — meg-
szűnik a bűvár hajóharc . . . Hisz akkor a
tenger mélyében ismét előállanak az élelmiszer-
mizériák.

A békegalamb.

A galamb keserves könnyeket hullajt a dúc-
tetején.

— Mi bajod van? kérdi tőle a varjú.

— A nővéremet siratom — válaszolja a
galamb. —

— Mi történt vele?

— Elküldték békegalambnak . . .

— És?

— És ott, a hová küldték, megsütötték és
megették.

A teve.

A teve bokáig süppedve a sivatag izzó
homokjában ezt a magánbeszédét folytatja:

— Harminc év előtt egy tudós mérnököt
vittem a sivatagon keresztül. Azt beszélt
társának, hogy néhány év múlva csatornát
ásnak a sivatagon keresztül és hajózhatóvá
teszik a Szaharát . . . Azóta harminc év telt
el . . . és még mindig én vagyok a sivatag
hajója . . .

A krokodilus.

— Hiába utánzom — panaszkodik a kroko-
dilus — napok óta a gyermeksírást, senkisé-
m jön felém, hogy megetessen . . . Az emberek
oly szívtelenek lettek, nem törődnek a gyermek-
sírással és nekem emiatt éhen kell halnom . . .

Az óriáskigyó.

Az állatkertben így szól az óriáskigyó a
többi hullókhöz:

— Azt mondják, hogy nekünk hideg a
vérünk . . . Ezzel szemben én azt állítom
hogy hidegvére csak az állatszeldítőknak van,
mert különben nem tudtak volna bennünket
ide hozni és nem tudnának itt tartani.

A kiadásért felelős: RAITITSITS EMIL

Dobermann kan kutya, igen jó házőrző, eladó. Cím a kiadóban.

Fehér nőstény spic kutyát keresnek. Cím a kiadóban.

Akinek eladó állatja vagy virága van, az hirdessen az apróhirdetések rovatában.

Magyar komondor- és kuvasz kölyköt keresnek. Cím a kiadóban.

Angoramacsát, hímet keresnek fedezetésre. Cím a kiadóban.

Pálmaház. A téli napokon tekintse meg mindenki az állatkert pálmaházát, hol a délszaki növények exotikus tájat varázsolnak a látogató szeméi elé.

Borz. Az állatkert igazgatósága köszönettel venné, ha borzokat küldenének.

Pesti simli (kék bibic), hibátlan, bükköny szemmel megvételik. Hock, Csepel, Templom-tér.

Nürnbergi bagdetta megvételik. Hock, Csepel.

Mindenkor a legjobb meglepetés, ha a gyermekek részére előfizetünk „A Természet”-re.

Őzsutákat köszönettel fogad az Állatkert igazgatósága.

Örvös galamb fiatal keresztezési célok miatt megvételre keres és szíves értesítést kér: Hock Árpád, Csepel, Templom-tér 13.

Tacskó. Egy éven aluli, esetleg szobatiszta nőstény fajta tiszta rövid, vagy hosszúsőrű tacskót megvételre keresnek. Bővebb értesítést a kiadóhivatalba kérünk.

Fajbaromfitorjás. Aki fajbaromfitorjásra tart igényt, helyesen cselekszik, ha jóelőre előjegyzi kívánságát az állatkert madárházában.

Beszélő papagály, ha nem nagyon koros, jó bevőt találhat. Cím a kiadóban.

Állatkedvelők lépjenek be az Országos Állatvédők Egyesületébe. Tagsági díj egy évre 6 K, amelynek fejében az „Állatvédelem” szakfolyóirat jár. Cím: Budapest, IX., Ernő-utca 11-13.

Tejelő kecske. Jól tejelő kecskét megvétel miatt keresnek. Cím a kiadóban.

Az Országos Magyar Vadászati Védegyelet tulajdona és hivatalos közlönye a

VADÁSZLAP

XXXVIII. évfolyam Megjelenik minden hó 5., 15. és 25-én XXXVIII. évfolyam

ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 12 K
félévre . . . 6 K

Az Orsz. Magy. Vadászati Védegyelet tagjai részére egész évre csak 8 K

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
az ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZATI VÉDEGYELET titkári hivatala :: Budapest, VII. ker., Bálint-u. 5. szám

Festék-, kátrány- és vegyi-
termékek gyári raktára

Kún Sándor

Budapest, IV.,
Ferenc József-rakpart 18.
Telefon 782

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi minisztertől
109.541/904. szám alatt elismeréssel kitüntetve ::

LOPOS GYULA TORNASZERGYÁROS

Gyártelep gépüzemre berendezve

III. ker., Lajos-utca 60.

Telefon 113-44 Árjegyzéket és költségvetést kívánatra ingyen és bérmentve küldök. Telefon 113-44

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Felnőtteknek . . 18 K
Tanulóknak . . . 12 K
Gyermekeknek
10 éven alul . . 6 K

Bádognak, vasnak, mindennemű fémnek
rozsdától való megvédésére
legbiztosabb a

„KERAMOLITH“ törv. védett VÍZMENTESÍTŐ FESTÉK

Egyedül készítő: Klein Dávid épület-
üveges
Budapest, VI. ker., Szondy-utca 37/a
Telefon: 114-17

